

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ludolphi, rectoris ecclesiae parochialis in Suchem, De
itinere terrae sanctae liber**

Ludolphus <Suchensis>

Stuttgart, 1851

XXXVII. De Hebron, valle Mambre et Bethlehem

urn:nbn:de:hbz:466:1-9333

Iudæa a facie Herodis fugit, et per totam viam, quam transisse creditur, crescunt rosæ aridæ, quas in partibus istis rosas de Iericho appellant. Has rosas Badewini in deserto colligunt et peregrinis pro pane vendunt. Has etiam rosas mulieres sarracenæ libentissime habent penes se et ex aqua, quam rosæ imponunt, bibunt partu iam instante, et dicunt esse multum utiles et proficuas prægnantibus ¹. In hoc etiam deserta quam plurima alia ventorum, sabulorum, hominum silvestrium, serpentum, leonum, draconum et aliorum animalium venenosorum et periculosissimorum sunt pericula, de quibus longum esset enarrare. Igitur hoc deserto versus meridiem transito pervenitur ad initium terræ promissionis, ad civitatem quondam pulchram, sed nunc desertam, nomine Bersabee ². Hæc civitas quondam multis pulchris ecclesiis, quarum adhuc quædam stant, videtur fuisse decorata.

XXXVII. DE HEBRON, VALLE MAMBRE ET BETHLEHEM.

De Bersabee proceditur in media die et pervenitur ad civitatem pulchram et antiquam et adhuc competenter inhabitatam Hebron vocatam. Prope hanc civitatem in descensu montis pulchra stat ecclesia, in qua duplex est spelunca ³, in qua tres patriarchæ Abraham, Isaac et Iacob cum uxoribus eorum sunt sepulti. Hanc ecclesiam Sarraceni in maxima habent reverentia et aliquem Christianum intrare ⁴ non permittunt, sed ad ostium bene permittunt adorare. Iudæos intrare permittunt, quod temporibus meis pecunia procuraverunt. Hæc ecclesia tamen a Christianis intus et extra commode potest perlustrari et est intus dealbata et lapidibus bene ornata ⁵, et per gradus, ut in cellarium, descenditur in speluncam, qua patriarchæ et eorum uxores sunt sepulti. Prope Hebron est ager, de quo plasmatus dicitur esse Adam, quanto plus ex eo terra deportatur et effoditur, tanto magis per se adimpletur. Terra ad longinquas partes deportatur, et dicunt aliqui, quod vendatur; sed de

1. So AB. In C fehlt das Wort imprægnatis, wie A hat. Die Sache wird auch bei Johann von Hildesheim Cap. 23 ähnlich berichtet. — 2. Berseba galt immer als das Südende Palästinas. Vergl. Raumer, S. 158. — 3. Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre. I Mos. 23, 17. — 4. Noch jetzt ist der Eintritt in diese Moschee den Christen verwehrt. Raumer, Palästina S. 182. — 5. decorata B.

hoc nihil mihi constat. Item prope Hebron est vallis Mambre, qua Abraham sedens in ostio tabernaculi tres vidit et unum adoravit ¹. Temporibus meis fuerunt in Hebron tres renegati de diœcesi mindensi, ut dicebatur, quorum duo fuerunt domicelli et tertius eorum fuit famulus; unus aquam in humeris portavit et, ut moris est ibidem, in plateis vendebat; alius manibus laboravit et necessaria, prout melius potuit, acquisivit; tertius, qui eorum fuit famulus, erat stipendiarius, quod magistris Soldani melior ad omnia videbatur in physiognomia. Interrogati, cur se renegassent, dixerunt, quod sperassent ut dominus eorum consequi debebat divitias et honores, quod eos fefellit, et cum multis gemitibus dixerunt, quod si possent, libenter terram latenter exirent: nam vilissimam ducebant vitam, et qui antea fuissent, fateri non sunt ausi. Hi tres fuerunt familiares cuiusdam militis de partibus istis, nomine dominus Wilhelmus de Bolensele ², qui ante tempus meum stetit in partibus ultramarinis, et ibidem a Soldano et regibus et aliis principibus fuit mirifice honoratus, et, ut audivi, in Colonia diem clausit extremum. De Hebron proceditur et una die pervenitur in Bethlehem commode. In quo itinere quondam stetit claustrum Karioth abbatis, cuius dum tempus resolutionis instaret, monachi eum agonizantem videntes dixerunt: Post abbatem nostrum Karioth adhuc super terram vivemus. Et ex ipso verbo omnes agonizare cœperunt et mortui, et per longa tempora semper quasi agonizantes stantes incorrupti perinanserunt, nec Sarraceni, licet sæpius attentaverunt, eos destruere et corrumpere ³ potuerunt; sed nunc claustrum est desertum et nihil ex eis apparet. Igitur Bethlehem est villa delectabilis et pulcherrima, non longa, in iugo montis sita, et quasi totaliter a Christianis inhabitata. Pascuis, graminibus et herbis multum abundat et est in gyro vallibus bene munita; propterea reges Ierusalem et Christiani semper exercitus eorum ibidem congregare consueverunt. Habitatores vero eius multum vino et aliis bonis rebus abundant. In Bethlehem magna et pulcherrima stat ecclesia, multis turribus et propugnaculis in modum castris optime munita. Est plumbo cooperta et opere mosaico, iaspide et marmore ac auro, credo, plus quam

1. Apparuit autem ei dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. I Mos. 18, 1. — 2. Volèrisele B. Botzen-celle C. Bottenzell F. *Es muß ein westfälischer Ritter sein.* — 3. evellere C. *In A ist der Satz nicht vollständig.*

aliqua ecclesia sub sole decorata, et in omnibus et per omnia ditissime, nobiliter et regaliter, prout decet, constructa. Habet circa septuaginta columnas marmoreas pretiosas et non est testudinata, sed ex lignis nobilissimis et tignis cedrinis et asseribus subtus plumbum tecta. Parietes ecclesiæ sunt sub vitris deaurati et cum vitris pictis mirabiliter et artificiose facti. Ante tempus meum Sarraceni volebant aliquas ¹ columnas auferre, sed visione multum perterriti, ipsas stare permiserunt, nec postmodum auferre attentaverunt. In hac ecclesia ante chorum descenditur per aliquot gradus in speluncam lapideam, non excisam, sed naturalem, in qua directe subtus maius altare est locus, in quo nostri causa deus de virgine homo natus fuit ². In ipso loco stat altare, et non remote ab altari stat præsepe, in quo beata virgo Maria infantulum Iesum posuit, pannis involutum, verum deum et hominem in nostra fragilitate more infantum vagientem. Iuxta præsepe adhuc cernuntur ferra ³ lapidi plumbo innexa, in quibus erant circuli ferrei, in quibus rustici iumenta et pecora ligabant, dum ad forum veniebant. Est autem præsepe lapideum, circa quatuor palmarum longum, ut ibidem est morris. In hac spelunca sanctus Hieronymus est sepultus. In nocte nativitatis domini omnes nationes, quæ sub cælo sunt, prout decet, ibidem conveniunt, et unaquæque natio ad divinum officium ad ritum suum agendum in hac ecclesia specialem habet locum, ad hoc sibi in perpetuum deputatum. Latini habent tunc locum, quo deus natus erat homo, et sic singulæ nationes singula habent loca. Temporibus meis Nubiani nondum habuerunt locum, quibus Soldanus fecit fieri capellam specialem. Ante hanc ecclesiam stat monasterium, in quo sanctus Hieronymus, sancta Paula et Eustochium et quam plurimi sancti degebant et per dei gratiam multa miracula faciebant. In hoc loco nunc Sarracenus habitat, qui recipit unum denarium veneticum a volente ecclesiam intrare. Item in Bethlehem est quædam capella subterranea in rupe, quæ duas ianuas habuisse videtur, itaque directe potuit pertransiri; sed una ianua nunc est obstructa. In hac fovea, qua nunc est capella, beata virgo Maria cum Iesu per triduum metu Herodis, latitavit, et puerum Iesum ibidem lactavit, et casu et timore de lacte eius ibidem supra petram cecidit et stillavit. Illud lac usque in præsentem diem non

1. antiquas C. — 2. In A ist der letzte Satz ausgefallen, den BC haben. — 3. ferrea C.

deficit. Ipsum lac ut humor erumpit de lapide habens lacteum colorem modica ¹ rubedine mixtum. Quanto plus illud lac abraditur, tanto plus, in eadem quantitate, et non maiori, redintegratur, et hoc est illud lac, quod in diversis et multis ecclesiis videtur et demonstratur. Nam sic hinc inde a peregrinis deportatur. Item prope Bethlehem in rupe est maxima caverna, in qua quam plurima innocentium corpora fuerunt proiecta, et hæc rupes a peregrinis quasi totaliter est deportata. Item prope Bethlehem ad unum miliare est locus, quo sanctus Hieronymus specialiter degebat et plurimos libros de hebraico, chaldaico et græco in latinum transferebat. Item iuxta Bethlehem ad dimidium miliare versus Sodomam et Gomorrâm est locus, quo angeli deum hominẽ esse natum pastoribus annuntiaverunt. In hoc loco pulcherrima duplex ecclesia est ædificata, quæ Gloria in excelsis vocatur, quod ibidem angeli decantabant; propterea ibidem et in Bethlehem omnes horas diei cum Gloria in excelsis deo! incipiunt, ut nos cum Deus in adiutorium facimus. Et omnes missas, etiam missas animarum, cum Gloria in excelsis deo! incipiunt, ex consuetudine speciali, ut in ordinario eorum sæpe vidi. Hæc est Bethlehem civitas dei summi, de qua natus erat David; de hac etiam civitate Michæas propheta, dicens: Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda ². Nam Bethlehem in medio Iuda est sita, et ideo tota illa terra Iudæa vocatur, et illa terra, quæ olim Iudæa vocabatur, nunc Suria vocatur, et eius habitatores Suriani nuncupantur. De Bethlehem proceditur in Ierusalem, in qua via a sinistris est sepulchrum Rachel uxoris Iacob, ubi peperit Benjamin et in partu mortua est. Et circa hanc viam stat ecclesia, quam Gloria in excelsis vocant, de qua dixi. Item circa hanc viam sunt et fuerunt plurimæ sanctorum cellulæ, ecclesiæ et Christianorum cavernæ, monasteria et monumenta, et multa miracula deus per istos sanctos ibidem est operatus, et adhuc in multis locis plurima sanctorum corpora diversimode reperiuntur intacta ³ in cavernis et speluncis, quorum deus nomina novit. Item circa hanc viam est locus cisternæ, in qua proiectus erat Ioseph et a fratribus Ismaelitis venum datus. His et multis aliis visis pervenitur in Ierusalem, et sunt inter eas tria miliaria parva ⁴ patriæ illius.

1. modicum B. — 2. Mich. 5, 2. Evang. Matth. 2, 6. — 3. So BC. iniecta A. — 4. So B. parvæ C. In A fehlt das Wort.